

GOVOR NA ZATVARANJU TEOLOŠKO-PASTORALNOGA TJEDNA (26. siječnja 2006.)

Neočekivanim prodorom racionalnih iskoraka u europsku kulturu XI. stoljeća i naročito uvođenjem u latinsko-grčki svijet Aristotelovih djela, do tada nepoznatih, prvih desetljeća XIII. stoljeća pojavio se epistemološki problem naravi teologije kao *znanja*, kao *znanosti* i egzistencijalnog pitanja cilja teologiziranja. Franjevački učitelji, iako otvoreni potrebi i vrijednosti znanstvene spoznaje, učili su da teologija u analogiji sa znanostima uživa sigurnost znanja zato jer se temelji na istinskoj i solidnoj Riječi Božjoj. No, oni naročito ističu da je teologija navlastito i poglavito *mudrost* jer je usmjerena usavršavanju duše i ljudskih čuvstava koje upravlja prema dobru osjećajima straha i ljubavi (usp. Aleksandar Haleški, *STh, Intr.*, q. 1, cap. 1). Sveti Bonaventura, franjevački učitelj, na toj je crti. No, za razliku od svojih franjevačkih prethodnika, čini značajan iskorak u pravcu vizije teologije kao istinite znanosti, iako *svojevršne*, kad tvrdi da u njoj datosti vjere (*credibilia*) medijacijom razumske refleksije, ne gubeći ništa od svog dostojanstva, zadobivaju gustoću inteligibilnosti (postaju *intelligibilia*) i tako predmetom znanosti (usp. *I Sent., Proem.*). Teologija je znanost podređena vjeri utemeljenoj na Objavi. Cilj joj je pokazati »razloge« vjere kako bi vjeru obranila, budila je i pridonosila njezinu rastu. Ona ipak ostaje temeljno *mudrost*, jer u logici vjere, teži tome da omogućuje kako bismo »dobro živjeli« (»ut boni fiamus«) i rasli u ljubavi Božjoj sve do čuvstvenog iskustva koje nas s Bogom sjedinjuje već u ovom životu. Za franjevačku teološku školu nakon Bonaventure teologija nalazi svoj korijen u vjeri, razvija se kao intelektualno-afektivna meditacija sadržaja vjere i dozrijeva u mističnom iskustvu Boga u ovom životu. Tragom ovih misli koje srednjovjekovnu diskusiju odnosa vjere i razuma, života u Bogu i života u svijetu, naslanjaju na otačku baštinu, sve filozofske datosti samo su elementi zaodijevanja diskursa koji je navlastito i bitno kršćanski teološko-mistični. Na osnovi ovakvog shvaćanja realnosti, koji se misaono, ali ne sadržajno, kreće u okvirima kršćanskog platonizma, rješava se i problem koncepcije znanstvenosti teologije. Glede toga valja kazati da srednjovjekovni franjevački učitelji uzimaju razum i njegova kretanja unutar svoga teološkog govora, ali njih podvrgavaju logici vjere, uvjereni da ih time ne ponižavaju već da ih sublimiraju, pomažu samim tim racionalnim kretanjima suvislom snalaženju u znanstvenim traženjima. To je logika

zvana »reductio« svih znanosti na teološko spoznanje koje je prema njihovu uvođenju usmjereno mističnom uživanju (*fruitio*) Boga u Kristu.

Božja nas riječ podsjeća: »Mudrost je sazidala sebi kuću« (Izr 9, 1) (...) »Kad je Jahve polagao temelje zemlji, bila sam kraj njega, kao graditeljica, bila u radosti, iz dana u dan, igrajući se pred njim sve vrijeme: igrala sam po tlu njegove zemlje, i moja su radost djeca čovječja« (Izr 8, 29–31). Usporedimo li spomenute srednjovjekovne misli s biblijskim datostima mudrosne literature i navedenih riječi iz Mudrih izreka, mislim da dolazimo do susretišta biblijskog, otačkog, srednjovjekovnog i suvremenog razmišljanja o putu dijaloznog traženja istine kroz teologiju, pastoral i suvremene znanosti. Povrh znanstvenih propinjanja i uspjeha, za sve znanstvene radnike vrijedi metodološki imperativ kako steći mudrost u traženju istine. Riječ je o etičkom problemu i pitanju koji se u svojoj urgentnosti javlja na području suvremenih znanosti. Više smo puta ovih dana urgentnost tog problema čuli kroz pitanje: postoje li granice na području znanstvenih istraživanja? Budući da je te granice nemoguće zadati i odrediti znanosti kao takvoj, očito da pitanje poprima etičke oblike i traži odgovor u čovjeku. Jedini je čovjek kadar odrediti granice na području znanstvenih mogućnosti i to onda kad uslijed zloraba i opasnosti za život i budućnost čovjeka i svijeta u kojem živi uvidi nužnost etičkih okvira koji mu ne dozvoljavaju da znanstvene mogućnosti primijeni odnosno zlorabi. Za etičku prosudbu racionalnih i znanstvenih mogućnosti i rezultata, naročito kad je riječ o prirodnim znanostima koje zadiru u mogućnost manipuliranja ljudskom psihom i njegovom naravi, valja ponad znanosti susresti i udomiti mudrost. Biblijski pisac za tu mudrost veli da je ona sebi sagradila kuću među sinovima ljudskim, da želi da se i ljudi raduju u njezinu društvu, jer je njezina radost boraviti sa sinovima ljudskim. Udomiti mudrost znači darom koji čovjek može samo primiti, graditi vlastitu osobnost i osposobiti se za traženje istine. Za nas vjernike ta je mudrost svoj šator među ljudima podigla u utjelovljenom Logosu, univerzalnom smislu života, znanstvenog traženja i postignuća. Ako biblijsku mudrost uzmemo u njezinoj još jednoj važnoj dimenziji, dolazimo do prisutnosti Duha Božjega kojim mudrost proniče sve živo. Time nas božanska mudrost uvodi u samo otajstvo unutartrojstvenog Božjeg života u kojemu Jahve-Gospodin svojom Riječju i svojim Duhom u jedinstvenoj božanskoj mudrosti pohađa i radosno se druži s ljudima, sinovima i kćerima Božjim. Dolazimo tako do čudesno široke Božje filantropije, čovjekoljublja Božjega, do otkrivanja one ljubavi kojom je Bog toliko ljubio svijet da je Sina svoga darovao nama, »radi nas i radi našega spasenja« (Nicejsko-carigradsko vjerovanje). Teško je moguće misliti da bi suvremena znanost mogla učiniti bespredmetnom ovu našu vjeru koju kršćanin ispovijeda i s njome i u njoj želi biti u dijalogu sa svijetom, pa i sa svijetom znanosti. Svako znanstveno propitkivanje, bilo ono s područja prirodnih ili filozofskih područja ili pak ono zadire u teološko promišljanje, u toj i takvoj mudrosti, koju s pravom

artikuliramo kao znanost ili mudrost križa, pronalazi suvisli dijaloški put susreta sa znanstvenom istinom kao svojim ciljem.

Zahvaljujem svim predavačima koji su nas svojim izlaganjima ne samo obogatili već jasno ukazali koliko je na mjestu potreba dijaloga između teologije i pastorala i pitanja koja pred našu vjerničku stvarnost postavljaju suvremene znanosti. Ne samo da znanost danas postavlja pitanja teologiji, već je točno i obrnuto, teologija postavlja i treba postavljati pitanja znanosti, svjesna da nudi odgovore baš na onim područjima s kojima se suvremena znanost sve više susreće a ne nalazi za njih odgovore u uskoj imanentnoj realnosti.

Zahvaljujem predsjedavajućima i moderatorima tijekom predavanja i rasprava. Zahvaljujem svim sudionicima okruglog stola, kao i svim diskutantima koji su nakon pojedinih predavanja i u plenarnoj raspravi obogatili naše druženje.

Hvala predvoditeljima misnog slavlja. Od srca hvala poglavarima Međubiskupijskoga sjemeništa, osobito gospodinu rektoru, mr. Ivanu Gretiću, gospodinu ekonomu Petru Čorluki, gospodinu duhovniku, te prefektima, posebno Ivanu Dodleku. Hvala sjemeništarcima za raznovrsnu suradnju s Povjerenstvom TPT-a na svim područjima, često neprimjetnim a tako važnim.

Zahvaljujem fakultetskim službama KBF-a koje su se brinule oko pravnih poslova vezanih uz ugovore o djelu, domjencima, transportu i dostavi. Hvala Institutu za crkvenu glazbu »Albe Vidaković« KBF-a za njihovo sudjelovanje pri otvaranju Tjedna i za vrijeme euharistijskoga slavlja 24. siječnja. Hvala dr. Valentini Mandarić za trud oko cvjetnoga dekoriranja dvorane.

Bogoslovnomu sjemeništu u Zagrebu, poglavarima i bogoslovima od srca hvala za njihov trud, glede poslova vezanih uz liturgijska slavlja, kao i za održavanje reda na ulazu u dvoranu za predavanja.

Hvala »Glasu Koncila«, osobito gosp. Nedjeljku Pintariću, direktoru, za supteljivost kojom je »Glas Koncila« pripremio, kao i prošlih godina, tiskanje programa i iskaznica za ovaj Tjedan. Hvala »Kršćanskoj sadašnjosti«, osobito gosp. Stjepanu Brebriću, što je poduprla našu organizaciju darom listova za pisanje u prikladnim mapama, što je već dugogodišnja tradicija.

Sasvim osobito izričem iskreni hvala Povjerenstvu TPT-a, poštovanim kolegama Ivanu Šašku i Željku Tanjiću. Oni su tijekom minulih šest godina nosili glavni teret organizacije Tjedna, usklađivali prijedloge u izboru tema, tražili predavače i vodili brigu o cjelokupnom organizacionom funkcioniranju. Nakon svakog Tjedna vodili su brigu oko prikupljanja doradenih izlaganja za objavljivanje u *Bogoslovskoj smotri*. Njihov mandat u Povjerenstvu ovim Tjednom završava. Za njihov šestogodišnji predani rad od srca im hvala. Molim i vas, poštovani sudionici, da im izrazite zahvalu. Njih molim da svojim iskustvom pomognu kolegama koji će ih naslijediti u Povjerenstvu kako bi se kontinuitet TPT-a nastavio s novim snagama i razvijao s perspektivnim idejama.

Na kraju hvala svima vama koji ste i ove godine sudjelovanjem na Teološko-pastoralnom tjednu prepoznali važnost i ovog skupa i teme koju smo pretresali. Izražavam iskrenu želju i gajim pouzdanu nadu da ćete s ovog druženja ponijeti čvršće saznanje i uvjerenje o potrebi povezivanja znanosti i pastoralna, teološke znanosti kao i svih drugih znanstvenih područja na kojima ima mjesta za teološko i pastoralno promišljanje, kao i znanstvenih pitanja na koja teologija i pastoral mogu i trebaju dati svoj doprinos kroz konstruktivan dijalog za dobro ovoga svijeta i čovjeka kojega Bog ljubi i želi mu našom suradnjom ponuditi smisao i nadu.

Prolašavam XLVI. Teološko-pastoralni tjedan zaključenim.

Tomislav Zdenko Tenšek
dekan KBF-a Sveučilišta u Zagrebu